

Kritik mot Kriminalvården, anstalten Håga, för felaktig handläggning i samband med nöjdförklaring och doms befordran till verkställighet

---

Beslutet i korthet: Anstalten upptog nöjdförklaring utan att de formella förutsättningarna var uppfyllda. Nöjdförklaringen var därför ogiltig och den aktuella domen därmed inte verkställbar. Till följd härav har Kriminalvårdens fortsatta handläggning av ärendet blivit formellt felaktig. Kriminalvården kritiserar för detta.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Kriminalvården, anstalten Håga. Enligt anmälan hade anstalten granskat en försändelse från honom till Svea hovrätt. Vidare hade anstalten upptagit en nöjdförklaring utan att det fanns lagliga förutsättningar för det. AA gjorde därvid gällande att anstaltens agerande hade medfört att han under viss tid hade varit frihetsberövad utan grund samt att han förlorat rätten att få sin sak prövad, eftersom domstolen ansett hans nöjdförklaring som bindande.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvården för yttrande. I sitt svar anförde myndigheten (region Stockholm), genom dåvarande regionchefen BB, följande.

Sakförhållanden

Intagne AA har framfört klagomål till JO dels avseende granskning av myndighetspost dels upptagande av nöjdförklaring.

Hantering av post vid anstalten Håga

Rutinerna vid anstalten Håga är att en intagen som överklagar sina ärenden klistrar igen brevet och lämnar det sedan till samordnaren som i sin tur lämnar posten i utgående brevlåda i anstaltens kansli. Någon brevgranskning av myndighetsbrev förekommer inte.

Anstalten har vidare uppgett att AA, speciellt i början av verkställigheten, överklagade väldigt mycket gällande hans dom, häktningssklausul och nöjdförklaring samt beslut som fattades mot honom i anstalten. I praktiken överklagade han alla beslut som hade fattats mot honom. AA ansåg dessutom att hans ärenden alltid var av brådskande karaktär och skulle faxas omgående vidare för prövning. I början av verkställigheten fick han hjälp av personalen att faxa vidare hans överklagande. Att

faxa för AA blev dock så omfattande att anstalten inte hade möjlighet att erbjuda servicen då det blev för personalkrävande. Dessutom var många av AA:s skrivelser för otydliga som gjorde det olämpligt att skickas från anstaltens fax. Hjälpen AA fick i början förnekades senare helt och han uppmanades skicka sina skrivelser brevlades så att personal inte behövde hantera hans överklagningar då han upplevde att många dokument hade försvunnit och inte hanterats enligt honom på korrekt sätt.

Nöjdförklaringen

AA har uppgett att han varit olagligt frihetsberövad och att han har förlorat rätten att få sin sak prövad då domstolen ansett hans nöjdförklaring som bindande.

AA placerades vid anstalten Håga för att avtjäna ett straff om fängelse en månad. Enligt straffidsbeslut var påföljden till fullo verkställd den 11 juni 2010.

Under sin placering vid anstalten dömdes han den 9 juni 2010 till fängelse ett år. Av domen framgår att AA omedelbart skulle häktas om han frigavs från det straff han då avtjänade. Domen avkunnades inte i närvaro av AA utan meddelades genom att ett domsbevis faxades till anstalten Håga samma dag kl. 18:59. AA delgavs dock inte domsbeviset den dagen utan först dagen därpå. AA avgav nöjdförklaring inför kriminalvårdsinspektören CC den 11 juni 2010 dvs. samma dag som det aktuella månadsstraffet var verkställt. CC har uppgett att syftet med att uppta nöjdförklaringen då var att AA skulle kunna få sammanlägga domarna vilket skulle vara till hans fördel samt bli kvar i anstalten Håga istället för att transporteras till häkte. Nöjdförklaringen kom dock att tas upp för tidigt eftersom betänketiden om två dagar inte hade löpt ut den 11 juni 2010 då AA delgivits domen dagen innan varför nöjdförklaringen var ogiltig. AA avgav därför ånyo en nöjdförklaring den 22 juni 2010.

Kriminalvården har beaktat anstaltens misstag att inte delge AA domen samma kväll som den anlände och beslutat att tidigaste dag för villkorlig frigivning bestäms till samma dag som AA skulle ha frigivits om domarna inte hade sammanslagits.

Författningsbestämmelser

Av 4 § lagen om beräkning av strafftid m.m. (1974:202) framgår bl.a. att den som är intagen i kriminalvårdsanstalt får avge nöjdförklaring inför chefen för anstalten eller inför någon annan tjänsteman där som har förordnats att ta emot sådan förklaring är (paragrafen innehåller bestämmelser om nöjdförklaring av den som är häktad, JO:s anmärkning).

Vidare framgår att nöjdförklaring gäller endast om den som mottager förklaringen har tillgång till domen eller rättsens bevis om målets utgång, såvitt rör den dömde (domsbevis), samt den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades för honom vid rätten eller på annat sätt delgavs honom.

Av 3 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om doms befordran till verkställighet samt straffidsberäkning m.m. (KVFS 2008:1) framgår att den dömde ska delges domen samma dag som handlingen kommer till anstalten.

Av 5 § KVFS 2008:1 framgår bl.a. att om en intagen, som avtjänar fängelse på en månad eller mindre, döms på nytt till fängelse som tillsammans med den tidigare domen överstiger fängelse en månad, skall han eller hon vid den muntliga informationen om innebörden av en nöjdförklaring, upplysas om den förmån som kan uppkomma vid sammanläggning av strafftiderna.

Kriminalvårdens, region Stockholm, bedömning

Vad gäller granskning av post har anstalten Håga uppgett att de har väl fungerande rutiner om hur den ska hanteras och Kriminalvården gör ingen annan bedömning.

Vad gäller nöjdförklaringen så anser inte Kriminalvården att AA lidit någon rättsförlust då tidigaste dag för villkorlig frigivning infaller vid samma tidpunkt som om den första nöjdförklaringen hade varit giltig och sammanläggningseffekten hade

uppstått. Om AA valt att ej avge nöjdförklaring så skulle han samma dag som han frigavs från månadsstraffet överförts till häkte.

AA fick möjlighet att kommentera remissyttrandet.

Bedömning

Posthantering

Utredningen har i denna del gett en annan bild än den AA beskrivit. Det har därvid inte framkommit något som ger anledning till kritik eller något annat uttalande.

Nöjdförklaring m.m.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt remissyttrande redogjort i vissa delar för den rättsliga reglering som aktualiseras med anledning av AA:s anmälan till JO. Jag vill till Kriminalvårdens redogörelse göra följande tillägg.

Om den som ska undergå fängelse är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt för att undergå påföljd i annat mål när en dom får verkställas, ska kriminalvårdsanstalten eller häktet där han är intagen omedelbart befordra domen till verkställighet. Detta följer av 9 § lagen om beräkning av strafftid m.m. (1974:202), StidL.

Av 25 § samma lag framgår att om dom på fängelse ska verkställas sedan den dömde börjat undergå annat sådant straff men innan han frigivits, ska strafftiderna sammanläggas för bestämmande av slutdagen. Enligt lagkommentaren till bestämmelsen är en förutsättning för att sammanläggning ska kunna ske att det senare straffet kan börja verkställas innan den dömde frigivits, slutligt eller villkorligt, från anstalten. Den senare domen behöver inte ha vunnit laga kraft, men ska vara verkställbar (se Berggren m.fl., Brottsbalken, följdförfattningar [1 juli 2011, Zeteo], kommentaren till 25 § StidL).

När dom angående den som är häktad eller på annan grund intagen i kriminalvårdsanstalt kommit in till anstalten eller häktet där den dömde förvaras, ska den som mottagit domen genast bevisligen ge den dömde del därav. Detta gäller även domsbevis om sådant har översänts. Detta följer av 9 § förordningen (1974:286) om beräkning av strafftid m.m., StidF.

Faktiska omständigheter

Genom utredningen har framkommit att AA var intagen i anstalten Håga för att avtjäna ett utdömt fängelsestraff om en månad. Påföljden skulle enligt ett strafftidsbeslut vara till fullo verkställd den 11 juni 2010. Den 9 juni 2010 dömdes AA till fängelse ett år, och enligt den domen skulle han omedelbart häktas om han frigavs från det tidigare straff han då avtjänade.

Domen avkunnades inte i närvaro av AA, utan domstolen underrättade AA om utgången i målet genom att samma dag kl. 18.59 faxa ett domsbevis till anstalten Håga. AA fick del av domsbeviset den 10 juni 2010. När AA fick del av domen i sin helhet, dvs. såväl domslut som domskäl, har inte framkommit. AA avgav

nöjdförklaring den 11 juni 2010, dvs. samma dag som straffet om fängelse en månad var till fullo verkställt. Då anstalten så småningom konstaterade att denna nöjdförklaring upptagits för tidigt, och därmed var ogiltig, avgav AA på nytt nöjdförklaring den 22 juni 2010.

Bedömning

Inledningsvis vill jag anföra följande. Enligt 4 § andra stycket StidL gäller en nöjdförklaring endast om den dömda haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades för honom vid rätten eller på annat sätt delgavs honom. Att den dömda, för det fall domen visserligen avkunnats men inte i hans närvaro, fått del av endast domsbeviset är inte tillräckligt i detta sammanhang. För att nämnda betänketid ska börja löpa, och för att en giltig nöjdförklaring så småningom ska kunna upptas, krävs att den dömda har fått del av domen i sin helhet och inte bara av domsbeviset, se NJA 1985 s. 864.

AA avgav nöjdförklaring den 11 juni 2010, men de formella förutsättningarna för att uppta nöjdförklaring var då inte uppfyllda. Nöjdförklaringen var således ogiltig, och domen var därför inte verkställbar vid denna tidpunkt. En ny nöjdförklaring upptogs den 22 juni 2010. Annat har inte framkommit än att det då förelåg förutsättningar för att uppta nöjdförklaring och befordra domen till verkställighet.

Kriminalvården har anfört att syftet med att uppta nöjdförklaring den 11 juni 2010 var att det skulle kunna ske en sammanläggning av de båda domarna i enlighet med 25 § StidL. Det har emellertid i nu aktuell situation inte funnits förutsättningar för sådan sammanläggning, eftersom domen den 9 juni 2010 inte var verkställbar vid den tidpunkt då påföljden enligt den tidigare domen var till fullo verkställd, dvs. den 11 juni 2010.

Då domen av den 9 juni 2010 inte var verkställbar vid den tidpunkt då det första fängelsestraffet var till fullo verkställt, har det enligt min uppfattning inte funnits grund för att AA skulle vara fortsatt intagen i anstalt. AA borde i stället ha överförts till häkte i avvaktan på att domen skulle bli verkställbar. Det har därefter åvilat häktet att uppta eventuell nöjdförklaring och så småningom befordra domen till verkställighet. Även om Kriminalvården haft AA:s bästa för ögonen, och AA i praktiken sannolikt inte lidit någon rättsförlust, har ärendet handlagts på ett formellt felaktigt sätt.

Avslutningsvis kan följande nämnas. AA har gjort gällande att han under tiden 11 juni–22 juni 2010 var frihetsberövad utan grund. Så var dock inte fallet eftersom han, i enlighet med domen den 9 juni 2010, omedelbart skulle häktas om han frigavs från det straff han tidigare avtjänade. Under nämnda tidsperiod var han således frihetsberövad såsom häktad. Att han under den tiden felaktigt befann sig i anstalt i stället för i häkte och att domen, p.g.a. Kriminalvårdens hantering, inte blev verkställbar mot AA förrän den 22 juni 2010 är en annan sak.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan anförda.